

TOPAL OSMAN PAŞA

olan Avusturya İmparatoru Franz Joseph'i padişah adına selâmlamak üzere ziyaret etmesi oldu. 1869 Mayıs'ında azli söylentileri yeniden canlandı ve bu defa valiliği bırakmak zorunda kaldı (27 Mayıs 1869). Yeni vali Saffet Paşa gelinceye kadar vilâyet işlerini defterdara teslim etti, mal varlığını sattı ve İstanbul'a döndü. Boğaz'da satın aldığı yeni evine yerleşti ve burada vefat etti (25 Temmuz 1874), Haliç'te tersane / zindan arkası mezarlığında defnedildi (a.g.e., XV, 32).

Josef Koetschet Osman Paşa'yı enerjik, zekâ işaretleri taşıyan küçük parlak gözlü, yumuşak ve sakin yüzlü olarak nitelendirmektedir. Türkçe şiirler yazan Osman Paşa, Arap ve Fars edebiyatına da vâkıftı. Gençliğinde Yanya'da iken bir Rum papazından öğrendiği Esop hikâyelerini Rumca tekrarlamayı severdi. Vaktiyle deniz subayı iken temasta bulunduğu konsoloslardan bir miktar Fransızca öğrenmişti. İmparator Franz Joseph'in huzuruna tercümanlık yaparak kendisiyle Fransızca görüşmesi zamanla bu dili iyi konuşur hale geldiğini göstermektedir. Bosna valiliği siyasi önem taşıyan, yabancı hükümdarlar dışında Osmanlılar'a bağlı özerk prenslerle de görüşmelerde bulunmayı gerekli kılan bir vilâyet olması itibarıyla Osman Paşa'nın bu anlamda yeterlilik içinde bulunduğu açıktır. Paşanın hayatındaki silinmeyecek tek kara lekesi, herhalde Hain Ahmed Paşa'ya arka çıkıp donanmanın Mısır'a teslim edilmesi olayına katılmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Cevdet, *Ma'rûzât*, s. 94-102; a.mlf., *Tezâkir*, I, 7; III, 17, 19, 21, 33 vd., 45-47, 62, 66, 68, 70, 71, 79, 80; *Sicill-i Osmânî*, III, 449; Lutfi, *Târih*, VI, 40, 132; VIII, 176; XII, 28, 39; XV, 32; Kâmil Paşa, *Târih-i Siyâsî-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye*, İstanbul 1327, III, 180-183; Memduh Paşa, *Tanzimattan Meşrutiyete: Mir'ât-ı Şuûnât* (s.nşr. Hayati Develi), İstanbul 1990, s. 203-204; J. Koetschet, *Osman Pascha, Der letzte Grosse Wesier Bosniens und seine Nachfolger. Hinterlassene Aufzeichnungen* (nşr. G. Grassl), Sarajevo 1909, s. 1-37; Srećko M. Džaja, *Bosnien-Herzegowina in der österreichisch-ungarischen Epoche: 1878-1918*, München 1994, s. 83-85; Zafer Gölen, *Tanzimat Dönemi Bosna İşyanları: 1839-1878*, Ankara 2009, s. 78, 88; G. Godec, "Leben zwischen Mahala und Čaršija. Toleranz im Sarajewo im Spannungsverhältnis von Eigenständigkeit und Gemeinsamkeit", *Toleranz: Weisheit Liebe oder Kompromiss? Multikulturelle Diskurse und Orte* (ed. S. Hering – M. Brumlik), Wiesbaden 2004, s. 100; Yüksel Çelik, *Hüsrev Mehmet Paşa: Siyasi Hayatı ve Askeri Faaliyetleri: 1756-1855* (doktora tezi, 2005). İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 390-391; Şerafettin Turan, "Topal Osman Paşa", *İA*, XII/1, s. 442-443.

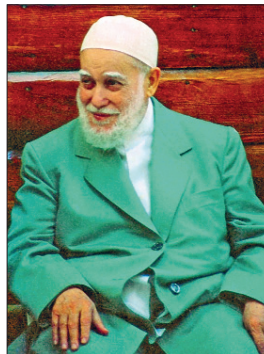
KEMAL BEYDİLLİ

TOPBAŞ, Musa

(1917-1999)

Nakşibendî-Hâlidî şeyhi.

Konya Kadınhanı'nda doğdu. Babası hayır sever bir tüccar olan Ahmed Hamdi Bey, annesi Âdile Hanım'dır. Dedesinin babası Topbaşzâde Ahmed Kudsi Efendi (ö. 1889), Hâlid el-Bağdâdî'nin halifelerinden Bozkırlı Muhammed Kudsi (Memiş) Efendi'den hilâfet almış bir âlimdir. Doğduğu yıl ailesi İstanbul'a göç eden Musa Topbaş, Enverpaşa ilk mektebini bitirdikten sonra Kadıköy'deki Fransız Mektebi'ne devam etti; ardından Nuruosmaniye'de bulunan İnkılâp Lisesi'nde iki yıl okuyup bu okuldan ayrıldı. Ailesi dinî eğitim almasını isteyince Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'dan Kur'an-ı Kerim, Mustafa Âsım Yörük'ten Arapça ve dinî bilgiler, hattat Hamit Aytaç'tan hüsn-i hat dersleri aldı. Bekir Hâki Yener, Tâhirülmevlevî, Babanzâde Ahmed Naim, Ali Yektâ Saraç ve Ömer Nasuhi Bilmen gibi âlimlerin sohbetlerinden faydalandı. 1950'li yıllarda Said Nursi'nin hizmetinde bulundu. Gençliğinde başladığı kumaş ticareti işini babasının 1944'te vefatından sonra ağabeyi ve kardeşleriyle birlikte sürdürdü. 1950'de tanışıp sohbetlerine katıldığı Nakşibendî şeyhi Mahmut Sami Ramazanoğlu'na 1956'da intisap etti; 1976'da hilâfet aldı. Şeyhin vefatının (1984) ardından onun irşad vazifesini devam ettirdi. Sevenleri arasında "Sâhibü'l-vefâ" diye anılan Musa Efendi 16 Temmuz 1999'da İstanbul'da vefat etti ve Sahrâycidedi Mezarlığı'na defnedildi. Musa Topbaş birçok hayır müessesesinin kurulmasında öncülük etmiş, faaliyetlerine destek olmuştur. Kur'an kursu, imam-hatip okulu, cami, huzurevi ve hastahane yapımını teşvik etmiştir. Bazı dostlarını ve evliya türbelerini ziyaret maksadıyla Pakistan, Güney Afrika ve Orta Asya'ya seyahatler yapmıştı. Medîne-i Münevvere-

Musa Topbaş

de aylarca ikamet ettiği olurdu. Türkiye'de bulunduğu zamanlar dost ve sevenleriyle sohbet etmek için Anadolu'nun muhtelif şehirlerine seyahatler düzenlerdi.

Eserleri. 1. *İslâm Kahramanları* (I-III, İstanbul 1990-1992). Eserin birinci cildinde Hz. Peygamber ve ashabının cesaret ve kahramanlıkları, ikinci ve üçüncü ciltlerde Selçuklu ve Osmanlı döneminde yaşayan kahramanlar anlatılır. 2. *Altınoluk Sohbetleri* (I-VI, İstanbul 1991-2002). *Altınoluk* dergisinde yayımlanan makalelerinden derlenmiştir. 3. *Sultânü'l-ârifin eş-Şeyh Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu* (İstanbul 1991). 4. *Allah Dostunun Dünyasından: Hacı Mûsâ Topbaş Efendi ile Sohbetler* (İstanbul 1999). Hayatının son yıllarında kendisiyle yapılan ve *Altınoluk* dergisinde yayımlanan röportajların bir araya getirilip vefatından sonra yayımlanmasından meydana gelmiştir. Sâdık Dâna takma adıyla neşredilen bu kitapların yanı sıra *Âhiret Hazırlığı*, *Tasavvuf-Mârifetullah*, *Hizmet İnsanı* ve *Âile Seâdeti* isimleriyle yayımlanan cep kitapları *Altınoluk Sohbetleri* adlı kitabından yapılmış seçmelerden ibarettir. Musa Topbaş'ın dostlarına yazdığı bazı mektupları 1999-2001 yılları arasında *Altınoluk* dergisinin eki olan *Yuvamız*'da neşredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sâdık Dâna, "Kendi Kaleminden Kısa Terce-me-i Hâl", *Altınoluk*, sy. 162, İstanbul 1999, s. 12; "Topbaşzâde Musa Efendi", *İstanbul Evliyaları* (haz. Kemal Yavuz v.dğr.), İstanbul 2003, II, 322-331; Mehmed Aslan, *Bir Sultan Yaşardı Sultantepe'de*, İstanbul 2003; Adem Ergül, *Sâhibü'l-Vefâ Hâce Mûsâ Topbaş*, İstanbul 2008; a.mlf., "Herkesine Bir Yerden Ulaşmak Lâzım", *Altınoluk*, sy. 281 (2009), s. 4-7; Osman Nuri Topbaş, "Gönüllü Sultanı Üstazımız, Babamız Mûsâ Efendi", a.e., sy. 162 (1999), s. 7-11; Abdullah Sert, "Sâhibü'l-Vefâ", a.e., s. 13-16; H. Kâmil Yılmaz, "Bir Güzel İnsan", a.e., s. 17-18.

NECDET TOSUN

TOPÇU, Nurettin

(1909-1975)

Fikir adamı, ahlâk felsefecisi,
Hareket dergisinin kurucusu.

7 Kasım 1909'da İstanbul Süleymaniye'de doğdu. İlk nüfus kaydında adı Osman Nuri olup Erzurumlu bir ailenin çocuğudur. Dedesi Osman Efendi, Erzurum'un Ruslar tarafından işgali sırasında orduca topçu olduğu için kendilerine Topçuzâdeler lakabı verilmiştir. Aileden İstanbul'a ilk yerleşen babası Ahmed Efendi, Erzurum'da